

รายงานการวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน
ของประชาชนเขตเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

**Factors Relating to Household Solid Waste Management Behavior of People
In Phoklang Subdistrict Municipality , Mueang District ,
Nakhonratchasima Province**

กรรณิกา ช่วยประสิทธิ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นประชาชนในครัวเรือน จำนวน 400 หลังคาเรือน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ และเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ การทดสอบค่าไคสแควร์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือนและลักษณะที่

อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน สำหรับความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

คำสำคัญ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

Abstract

The purpose of this descriptive research was to study factors relating to household solid waste management behavior of people in Phoklang Subdistrict Municipality, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. The sample of the

¹ บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ วิทยาลัยนครราชสีมา

study were 400 householders living in the area of Phoklang Subdistrict Municipality, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, being obtained from Taro Yamane's formula, and selected by simple random sampling. Instrument used for the study was a questionnaire developed. Data were analyzed for percentage, mean, standard deviation. The statistics used for testing of relationships between variables, were Chi-square test and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The results showed that education, occupation, household income per month and housing characteristics had relationship with the management of household waste at a significance level of .05. While sex, age, number of household members and channel of information had no relation with the management of household waste. The knowledge and attitudes towards solid waste and household waste management in Households had no relation with the management of solid waste.

Key Word : Household Solid Waste Management Behavior

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีความ

เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประชากรในประเทศสูงถึง 67.4 ล้านคน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง ตามกระแสนิยมและบริโภคนิยม อัตราการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นเป็นเหตุให้เศษสิ่งเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาของขยะมูลฝอย อันเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพ เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่เชื้อโรคทั้งเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา เชื้อไวรัส ริกเกตเซีย ทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ ปัญหาขยะมูลฝอยทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2551 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั่วประเทศประมาณ 15.03 ล้านตัน หรือวันละ 41,064 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณ 0.26 ล้านตัน หรือร้อยละ 1.82 ซึ่งอัตราการเกิดมูลฝอยต่อคนต่อวันเฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ประมาณ 0.64 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เขตเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง นครราชสีมา เป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น 462 คน ต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจากมีจำนวนประชากรสูงถึง 25,494 คน และมีเนื้อที่ตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยประมาณ 34,512 ไร่ หรือ 55.22 ตารางกิโลเมตร จำนวนหมู่บ้านในเขตปกครองเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง รวมทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง, 2553) และมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น เฉลี่ยวันละ 7.7 ตัน (สำนักงานเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง, 2554) การจัดการขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาลำดับแรกในพื้นที่ ที่ต้อง

แก้ไขอย่างเร่งด่วน จากความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเป็นเหตุให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง มีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับครัวเรือน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยได้ในระยะยาว รวมทั้งยังเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีให้กับประชาชนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน
2. เพื่อศึกษาถึงเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน
3. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการจัดการขยะมูลฝอย

2. ประชากรที่ศึกษาเป็นประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 หมู่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในหลังคาเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 10,216 หลังคาเรือน หลังคาเรือนละ 1 คน อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 หลังคาเรือน จากนั้นนำมากำหนดสัดส่วนตามจำนวนของหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้าน เลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยจับสลากหมายเลขบ้านเลขที่ของแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นจึงนำมากำหนดสัดส่วนตามจำนวนของหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้าน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลาก

หมายเลขบ้านเลขที่ของแต่ละหมู่บ้านจนครบตามจำนวนที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน และตอนที่ 4 เป็นแบบวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติทดสอบไค-สแควร์และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.3 อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 32.5 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี ร้อยละ 28.5 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 38.7 รองลงมา คือ ประถมศึกษา ร้อยละ 21.5 ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมากที่สุด ร้อยละ 39.7 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 20.0 มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือน 5,000 – 9,999 บาท มากที่สุด ร้อยละ 24.5 รองลงมา คือ มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือน 15,000 – 19,999 บาท ร้อยละ 23.0 มีจำนวนสมาชิก

ในครัวเรือน 3 - 4 คน ร้อยละ 54.8 รองลงมา คือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 24.0 ส่วนใหญ่มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว/บ้านแฝด ร้อยละ 57.2 รองลงมา เป็นบ้านพักข้าราชการ ร้อยละ 30.7 มีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 64.0 รองลงมา คือ แผ่นพับ/คู่มือ ร้อยละ 14.0

2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน มีค่าเท่ากับ 8.92 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.43 ประชากรส่วนใหญ่ จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 มีความรู้ในระดับมาก รองลงมา มีระดับความรู้ปานกลาง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

3. เจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.68 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.69 ประชากรส่วนใหญ่ จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 มีเจตคติในระดับดี รองลงมา มีระดับเจตคติปานกลาง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8

4. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 56.46 คะแนน จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.64 ประชากรส่วนใหญ่ จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

รองลงมา มีระดับพฤติกรรมสูง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือนและลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

6. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

สรุปผล

ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.3 อายุอยู่ระหว่าง 40 ถึง 49 ปี ร้อยละ 32.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 38.8 ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ร้อยละ 39.8 มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือน 5,000-9,999 บาท มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ร้อยละ 54.8 มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว/ บ้านแฝด ร้อยละ 57.3 และมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยโทรทัศน์ ร้อยละ 64.0

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน มีความรู้อยู่ในระดับมาก

เจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน มีเจตคติอยู่ในระดับดี

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือนและลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เทศบาลตำบลโพธิ์กลางควรประสานงานกับโรงเรียนในพื้นที่ ให้เยาวชนได้เข้าร่วมจัดการแก้ไขปัญหามูลฝอย เช่น โครงการธนาคารขยะมูลฝอย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการ

มีส่วนร่วมของเยาวชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้โครงการต่างๆ เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้

2. ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมจูงใจให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำมากำจัดทิ้ง เช่น การประกวดสิ่งประดิษฐ์จากของเหลือใช้ในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ควรประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลาง เช่น ศูนย์อนามัยที่ 5 นครราชสีมา สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 11 ร่วมจัดกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ขยะพิษแลกแต้ม เป็นต้น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานส่วนกลาง

4. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระเบียบของเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง เรื่องการทิ้งขยะมูลฝอย เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความตระหนัก รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเพิ่มเติม เช่น พฤติกรรมการบริโภค ทักษะคิด ค่านิยมของการดำรงชีวิต ปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่นๆ เป็นต้น

2. ควรวิจัยเชิงทดลองปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอยในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). สัมมะโนประชากรและเคหะ. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <http://www.nso.go.th>. [2554, 15 มีนาคม]

สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง. (2553). ข้อมูลทั่วไปของตำบลโพธิ์กลาง. นครราชสีมา

สำนักงานเทศบาลตำบลโพธิ์กลาง. (2554). สรุปปริมาณขยะมูลฝอยในตำบลโพธิ์กลาง ประจำปีงบประมาณ 2554. นครราชสีมา

Yamane, T. (1973). Statistics. **Introductory Analysis**. Tokyo. Harper International Edition. Japan.